

DVA POD JEDNOU STŘECHOU

Poválečný odsun Němců

AKTIVITY:

1) DOMEČKY

Trojice hráčů s jednou židlí vytvoří dům – jeden sedí na židli, zbývající dva nad ním udělají střechu ze svých paží. Případný volný hráč nebo lektor zadává instrukce STĚHOVÁNÍ – vymění se sedící hráči, VYCHŘICE – vymění se střechy, BOMBARDOVÁNÍ – vymění se všichni. Volný hráč se snaží „zabydlet“.

2) KDE BYDLÍM

Lektor klade postupně otázky a hráči se dle nich seskupují, případně odpovídají.
Kde bydlím?

Dům – Ve starém – Jak starém? Víte, kdo tam bydlel před vámi?

V novém – koupený, postavený, přidělený, zděděný?

Byt – panelák, stará zástavba?

Znáte své sousedy? Je mezi nimi nějaký cizinec? Co o něm víte?

3) ASOCIACE

Skupina sedí v kruhu. Lektor postupně zadává pojmy DOMOV, VLAST, NĚMEC. Hráči postupně po kruhu říkají vždy jedno slovo, které je k uvedenému napadá.

Po každém kole reflektujeme, jaké naše asociace byly. Zda jsme se něčím shodovali či rozcházeli atp.

Liší se něčím naše vnímání uvedených pojmů? A pokud ano, má to nějaký důvod? Jaký?

U posledního pojmu NĚMEC, čím jsou naše asociace ovlivněny?

Texty: Proč Němcům říkáme Němci – Etymologický slovník, WIKI a jiné

4) HISTORIE ČESKONĚMECKÝCH VZTAHŮ

Skupina dostane na lístečcích zvlášť rozstříhané letopočty a zvlášť rámcově popsané události. Společným úkolem je poskládat je chronologicky za sebou tak, jak se mohly v jednotlivých stoletích odehrát. Výsledek srovnáme se skutečností a bavíme se o tom, jak se dle nás mohly českoněmecké vztahy proměňovat v průběhu času. Jistou záludností je i to, že k poskládání dáváme dvě linie: celostátní a brněnskou.

5) VYTVÁŘENÍ BYTŮ

Rozdělení do tří skupin, které vytvářejí byty víc jak 100 let staré pro tři rodiny různých etnik: Krausovi (německá rodina), Štohandlovi (česko-německá rodina) a Dvořákovy (česká rodina).

Skupiny vytvářejí prostory bytů – scény kde se budou posléze odehrávat situace znázorňující běžný život rodin německých, českoněmeckých a českých v 30. letech minulého století v městě Brně.

Povoleno je využití dostupného vybavení – židle, stoly, stolky, lavice. Takto vytvořené prostory je možné si vzájemně ukázat a popovídat si o tom, co by se zde mohlo odehrávat.

6) ZÁPISKY Z DENÍKU OBYVATELE

Každá skupina obdrží úryvek s deníku některého s obyvatel bytu – člena rodiny a ten poslouží jak inspirace k předvedení běžné situace odehrávající se v tomto bytě.

Německá rodina:

„Ne každá rodina si může dovolit mít doma radiový přijímač, ale mi jej máme. A v těchto dnech pravidelně posloucháme rozhlasové reportáže z olympijských her v Berlíně a všichni společně bujaře radujeme z úspěchů našich sportovců na těchto hrách. Letos je těch medailí pro Německo opravdu hodně.“

Česko-německá rodina:

„Naše nejmladší /jméno dcery/ dostala ke svým osmým narozeninám pohádkovou knížku s texty českými a německými a protože už umí číst a v podstatě všem slovům rozumí, hodlá nás všechny zkoušet ze slovíček z obou jazyků. Hlavně maminku z češtiny a tatínka s němčiny, protože ač je to neuvěřitelné oba přistihuje při neznalosti některých slov z jejich druhého jazyka.“

Česká rodina:

Přijela tetička ze Bzence a dovezla čerstvé klobásy a dědečkovu slivovici. Klobásy blesku rychle spořádal náš pes a láhev slivovice po odzátkování brzy vzala za své – tetička se jala tančovat na stole, ale tatínek jí v tom naštěstí zabránil.

Skupiny předvedou ve svých prostorech, o kterých se píše v deníkových zápiscích. Předání situací lze rozdělit světlem nebo „stopováním“ lektora na tři na sebe navazující části.

7) DĚJINY V NAŠICH RODINÁCH

Jsou nabídnuty čtyři historické zlomové události:

15. 3. 1938 – Okupace Československa – na jeho území vstupuje německá armáda, je zabráno pohraničí včetně vybudovaného vojenského opevnění, česká armáda vydává dle rozkazu vrchního velení zbraně a nebrání se. Území okleštěné o pohraniční oblasti a Slovensko je prohlášeno za Protektorát Čechy a Morava.

27. 5. 1942 – Čs. parašutisté Jozef Gabčík a Jan Kubiš zaútočili na říšského protektora Reinharda Heydricha a způsobili mu smrtelná zranění. V rámci odplaty jsou srovnány se zemí a vyraženy vesnice Lidice a Ležáky. Sílí vlna zatýkání, věznění, poprav a hromadných transportů do koncentračních táborů.

2. 2. 1943 – porážka vojsk Wehrmachtu, do té doby takřka neporažené německé armády u Stalingradu, velké oběti na životech způsobené i velmi nevlídným zimním počasím

26. 4. 1945 - definitivně osvobozeno město Brno. V rámci Bratislavsko-brněnské operace, započaté již 25. března 1945, se o to postaraly rumunské a sovětské jednotky 2. ukrajinského frontu pod velením maršála Sovětského svazu Malinovského.

V živých obrazech skupiny předvedou, jak tyto historické události ovlivnili běžný život v těchto rodinách. Můžeme některou z postav také nechat promluvit o tom, co se v rodině děje.

Po osvobození vstupují v platnost tzv. Benešovy dekrety, které legalizují vyvlastnění movitého a nemovitého majetku kolaborantů a okupantů a také jejich odsun na německá a rakouská území.

12. 5. 1945 – z balkonu brněnské nové radnice promlouvá k davům prezident navrátilší se z exilu v Londýně Eduard Beneš. Mluví mimo jiné o "definitivním vylikvidování německého problému z republiky".

Co se děje v rodinách po těchto událostech? Můžeme ukázat znovu obraz rodin a nebo předvést rozhovor dvojice postav.

Text: Citace z projevu E. Beneše

8) PŘÍBĚH NĚKOH Z RODINY

Skupiny si vybírají jednoho člena rodiny (ten nejzajímavější) a ukazují jeho životní osudy od konce května 1945 dále. Každý ze skupiny předvádí jednu sochu, která představuje co se dělo dál. Sochu pak slovně doplní replikou, která nám více přiblíží situaci, ve které se postava nachází.

Fotky: z článků od odsunu a zajatců

Společně se pak bavíme o tom, jaké byly osudy jednotlivých rodin.

9) NOVÍ OBYVATEL VE „STARÉM“ BYTĚ

Ve stejných skupinách žáci vymýšlí, kdo se mohl octnout v původních bytech jako nový obyvatel. Vymyslí krátký úryvek z deníku nového obyvatele a k tomu krátkou situaci, která s tím koresponduje. Rodiny mohou mít odlišné zadání:

1. rodina – začátky v novém bytě
2. rodina – po prvním roce v novém bytě
3. rodina – nová generace

Vzájemně si vše ukážeme.

Bavíme se o to, jak se stalo to, že do bytu přišel nový obyvatel? Co mohlo být s byty, které v Brně zůstaly po Němcích?

10) SETKÁNÍ

Tentokrát už jen dvě skupiny. Jedna vymýšlí charakteristiku potomka původních německých a nebo poloněmeckých obyvatel a druhá nových českých obyvatel. Vybírají ze svých řad jednoho, který bude toho potomka představovat při společném setkání, které proběhne třeba právě v roce 2019 v místě původního bytu či domu.

Oba vybraní aktéři se pak sehrávají setkání, dle instrukcí, které dostanou od kolektivní režie své skupiny.

Bylo toto setkání uvěřitelné? Mohlo proběhnout i jinak?

11) REFLEXE

Společně se v kruhu bavíme o tom, na co jsme si v předchozích aktivitách hráli.

**"A průvod Němců šel, tak pomalý a tichý,
a průvod Němců šel a kdosi řekl: trest."**

úryvek z básně Dopis: Ivan Blatný - brněnský básník

Komu v těchto situacích bylo nejhůře?

Kdo nese vinu za spáchané příkoří?

Jakou z toho vidíte cestu do budoucnosti?

ZDROJE A PRAMENY:

Beneš, Z., Kuklík ml., J., Kural, V., & J., P. (2002). *Téma: Odsun - Vertreibung*. Praha: SPL Práce, Albra.

Hertl, H., Pillwien, E., Schneider, H., Ziegler, K. W., & překlad: Šlajchrtová, J. (2001). *Němci ven! - brněnský pochod smrti 1945*. Praha: Dauphin.

Kocián, J. (2002). *Historikové proti znásilňování dějin*. Praha: Sdružení historiků České republiky.

Tučková, K. (2010). *Vyhnání Gerty Schnirch*. Brno: Host.

+ novinové články z deníků Brněnský deník, Lidové noviny, Mladá fronta Dnes a Rovnost